

ISÄ

Maailmalle, joka väittää perustavansa ”isättömän veljeyden”, Raamattu ilmoittaa, että Jumala on olemukseltaan Isä. Maanpäällisten isien ja puolisoitten kokemuksesta — heille perhe-elämä tarjoaa keinon käyttää auktoriteettia ja toteuttaa itseään rakkaudessa — ja vastakohtana sille poikkeavalle tavalle, jolla pakanuus siirsi nämä inhimilliset todellisuudet jumaliinsa, VT ilmoittaa elävän Jumalan rakkaudesta ja auktoriteetista Isän ja Yljän kuvien avulla. UT omaksuu ne molemmat, mutta ”täyttää” Isän kuvan ilmoittamalla Jeesuksen ainutlaatuisen pojan aseman ja sen vielä aavistamattoman ulottuvuuden, jonka tämä asema antaa Jumalan isyydelle kaikkia ihmisiä kohtaan.

I. Lihallisen suvun isät.

1. Isäntä ja herra. Horisontaalisella tasolla isä on perheen kiistaton pää: vaimo tunnustaa hänet isännäksi (*baal*, 1. Moos. 20:3) ja ”herraksi” (*adon*); hänen vallassaan ovat lasten kasvatus ja avioliittojen solmiminen (1. Moos. 24:25 ff.; 1. Moos. 28:15), tyttärien vapaus (2. Moos. 21:7) ja jopa lasten elämän tuhoaminen (1. Moos. 38:24; 1. Moos. 42:37). Hänessä ruumiillistuu koko perhe, jonka ykseyttä hän ylläpitää ja jota siitä lähtien kutsutaan ”beyt abiksi”, ”isän taloksi” (1. Moos. 34:19). Vastaavasti kun talolla tarkoitetaan klaania (esim. Sak. 12:12 ff.), merkittävää kansanosaa (esim. ”Joosefin taloa”) tai jopa koko kansaa (”Israelin taloa”), näiden ryhmien päämiehen auktoriteetti ymmärretään perheen isän auktoriteetin kaltaiseksi (vrt. Jer. 35:18). Monarkian myötä kuningas on kansan ”isä” (Jes. 9:5), aivan kuten Babylonian Nabonidesta käytetään nimitystä ”isänmaan isä”. Isän nimitystä käytetään myös papeista (Tuom. 17:10; Tuom. 18:19), kuninkaan neuvonantajista (1. Moos. 45:8; Est. 3:13), profeetoista (2. Kun. 2:12) ja viisaista (Sananl. 1:8) jne. (vrt. Jes. 19:11), koska heillä on kasvattajan auktoriteetti. Maanpäälliset ”isät” valmistivat horisontaalisella vaikutuksellaan Israelia ottamaan yhtenä kansana vastaan Jumalan pelastuksen ja tunnustamaan Jumalan Isäkseen.

2. Sukulinjan esi-isä. Isä on jälkeläisten alkuunpanija ja sukulinjan lenkki. Jälkeläisiä siittämällä hän jatkaa itseään (1. Moos. 21:12; 1. Moos. 48:16) ja myötävaikuttaa sukunsa säilymiseen varmistaen, että suvun omaisuus periytyy hänestä polveutuville perillisille (1. Moos. 15:2 f.); jos hän kuolee ilman poikia, häntä pidetään Jumalan rankaisemana (4. Moos. 3:4; 4. Moos. 27:3 f.).

Sukulinjan huipulla esi-isät ovat isä sanan varsinaisessa merkityksessä: heissä suvun tulevaisuus on ennalta hahmottunut. Samoin kuin Haamin pojan kiroukseen sisältyy kanaani-alaisten alistaminen Seemin pojille, Israelin suuruus sisältyy siunauksen ennakoituihin ja Abrahamin siunaukseen (1. Moos. 9:20–27; 1. Moos. 12:2). Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin elämänvaiheita rytmittää lupaus lukemattomista jälkeläisistä ja runsaasta maasta, sillä Israelin historia piirtyy heidän historiaansa, samoin kuin naapurikansojen historia Lootin, Ismaelin tai Esaun historiaan, kun heidät oli suljettu lupauksen ulkopuolelle (1. Moos. 19:30–38; 1. Moos. 21:12 f.; 1. Moos. 36:1). Vastaavasti jokainen heimo palauttaa asemastaan koko kansan keskuudessa vastuun nimensä antaneeseen esi-isäänsä (1. Moos. 49:4). Sukuluettelot ilmaisevat veriyhteyttä muitakin tai monimutkaisempia suhteita (1. Moos. 10), mutta samalla ne jäsentävät isänpuoleisia sukulinjoja ja korostavat siten esi-isien merkitystä: heidän tekonsa ovat vaikuttaneet heidän jälkeläistensä tulevaisuuteen ja oikeuksiin. Erityisesti pappistraditioiden sukuluettelot (1. Moos. 5; 1. Moos. 11) sijoittavat sukupolvien jatkumon suhteessa Jumalan valintaan ja pelastukseen ja luovat jatkuvuuden Aadamin itsensä ja patriarkkojen välille.

II. Hengellisen sukukunnan isät.

Jos patriarkat ovat ennen kaikkea valitun kansan isä, syynä ei varsinaisesti ole heidän fyysinen isyytensä vaan lupaukset, jotka ulottuvat sukulinjan rajojen yli ja tavoittavat lopulta kaikki, jotka osoittautuvat heidän uskonsa arvoisiksi. Heidän isyytensä ”lihan mukaan” (Room. 4:1) oli vain väliaikainen edellytys hengelliselle ja universaalille isyydelle, joka perustuu Jumalan erityisen suunnitelman pysyvyyteen ja johdonmukaisuuteen: Jumala on toiminut lakkaamatta Abrahamin valinnasta Jeesuksen kirkastamiseen asti (2. Moos. 3:15; Ap. t. 3:13). Paavali oli tämän hengellisen isyyden teologi, mutta ajatus oli valmisteltu jo VT:ssa.

1. Kohti rodun ensisijaisuuden ylittämistä. Esi-isien isyyden hengellinen ulottuvuus saa VT:ssa yhä suuremman merkityksen sitä mukaa kuin ajatus solidaarisuudesta pahassa ja hyvässä syvenee. Sukupolvesta toiseen kasvava ”isien” joukko ei käsitä ainoastaan patriarkkoja eikä edes vain niitä esi-isiä, joita ylistetään 100-luvulla (Sir. 44–50; 1. Makk. 2:51–61), vaan myös kapinallisia, joiden joukossa jotkut profeetat mainitsevat etunenässä itse Jaakobin, kansalle nimen antaneen (Hoos. 12:2–5 f.; Jes. 43:27). Nämä kapinalliset sitovat jälkeläisensäkin, joiden katsotaan olevan osallisia heidän tottelemattomuuteensa ja rangaistukseensa (2. Moos. 20:5; Jer. 32:18; Bar. 3:4 f.; Valit. 5:7; Jes. 65:6 f.; Dan. 9:16). Koska he ovat jälkeläistensä isä fyysisen sukulaisuuden perusteella, heidän uskotaan siten todellisen moraalisuuden isyyden kautta jättävän jälkeläisilleen perinnöksi omat syntinsä tai ainakin rangaistukset, jotka he joutuvat kärsimään. Jeremia ennustaa (Jer. 31:29 f.) ja Hesekiel julistaa välittömästi (Hes. 18) tämän automaattisen palkkakäsityksen vanhentuneeksi: jokaista rangaistaan oman syntinsä mukaan.

Pakkosiirtolaisuudesta lähtien hahmottuu samanlainen edistysaskel hyvään suuntautuvan solidaarisuuden alalla. Jumala ei ole koskaan tullut niin selvästi esiin kansansa ainoana Isänä kuin juuri silloin, kun Abraham ja Jaakob,

joiden perinnön tunkeilijat ovat ottaneet haltuunsa (vrt. Hes. 33:24), näyttävät unohtavan jälkeläisensä (Jes. 63:16): koettelemuksen ytimessä muotoutuu ”laadullinen Israel”, johon eivät kuulu kaikki Abrahamin jälkeläiset lihan mukaan, vaan ainoastaan ne, jotka jäljittelevät hänen vanhurskauden tavoitteluaan ja toivoaan (Jes. 51:1 ff.). Eikö Israelin suku olekin epäpuhdas jo alkuperältään, niin isien kuin äitienkin sukulinjan puolesta (Hes. 16:3)? Eikö kronikoitsijakin itse tunnusta kansansa sukulaisuutta pakanaklaanien kanssa (1. Aikak. 2:18–55)? Eivätkö profeetat julista, että käännynnäiset voivat liittyä lupauten kansaan (Jes. 56:3–8; vrt. 2. Aikak. 6:32 f.)? Aika ei ole kaukana, jolloin Abrahamin ja suurten esi-isien hyvää tuottava isyys, kansallismielisyyden purkauksista huolimatta, toteutuu uskon kautta eikä enää rodun perusteella.

2. Kansasta maailmankaikkeuteen. Sitä mukaa kuin esi-isien isyys ymmärretään hengellisemmäksi, siitä tulee myös yleismaailmallisempaa. Tämä käy selvästi ilmi Abrahamin kohdalla. Pappisperinteen mukaan hänen nimensä merkitsee ”monien isää”, toisin sanoen ”monien kansojen isää” (1. Moos. 17:5). Samoin lupaus 1. Moos. 12:3: ”Sinun kauttasi kaikki maan kansat siunaavat itsensä” muuttuu kreikankielisessä käännöksessä muotoon: ”Sinussa tullaan siunaamaan...” (vrt. Sir. 44:21; Ap. t. 3:25; Gal. 3:8). Sen sijaan, että Septuaginta korottaisi valitun suvun, se korostaa ajatusta, että kaikki kansat tulevat jonakin päivänä osallisiksi Abrahamin siunauksesta.

Johannes Kastaja ja Jeesus vievät nämä universalistiset virtaukset päätökseensä, vaikka niitä yhä usein tasapainottaa vastakkainen taipumus korottaa suku ehdottomaksi arvoksi (Esra 9:2). Johannes julistaa: näistä kivistä Jumala voi herättää Abrahamille lapsia (Matt. 3:9 rinnakk.). Jeesuksen mukaan Abrahamista polveutuminen on niin ikään välttämätöntä pelastukselle, mutta sitä ei määritä sukuun kuulumisen vaan parannus (Luuk. 19:9), patriarkan tekojen jäljittely eli hänen uskonsa (Joh. 8:33–39). Kristus antaa ymmärtää, että Jumala herättää isille pakanoiden kutsumisen kautta uskovista koostuvan hengellisen jälkeläistön (Matt. 8:11).

3. Ennustuksesta elettyyn todellisuuteen. Antamalla Jeesuksen julistukselle ensimmäisen toteutumisen Kirkon elämä antaa pakanoiden opettajalle (1. Tim. 2:7), juutalaistavan kriisin kannustamana, mahdollisuuden syventää samoja teemoja. Paavalille ”lihan mukaisen Israelin” jäsenillä (1. Kor. 10:18), joita ”rakastetaan heidän isiensä tähden” (Room. 11:28), on yhä etusija pelastukseen kutumisessa niiden lupauten nojalla, jotka heidän isilleen annettiin (Ap. t. 13:17, 32 f.) (Room. 1:16; vrt. Ap. t. 3:26), vaikka monet kieltäytyvät uskomasta lupauten varsinaiseen perilliseen (Gal. 3:16) ja joutuvat siten orjiksi Ismaelin tavoin (Gal. 4:25). Mutta Jumalan Israelissa (Gal. 6:16) ei ole eroa juutalaisten ja pakanoiden välillä (Ef. 3:6): ympärileikatuista ja ympärileikkaamattomista kaikki, olivatpa he kumpia tahansa, tulevat ”Abrahamin uskon” perusteella patriarkan, meidän kaikkien isän, pojiksi ja hänen jälkeläisilleen luvattujen siunausten saajiksi (Gal. 3:7 ff.; Room. 4:11–18). Kasteessa syntyy Lupauksen mukaan uusi Abrahamin lasten hengellinen sukukunta (Gal. 3:27 ff.), jonka ensimmäisiä edustajia aletaan pian kutsua itsekin isiksi (2. Piet. 3:4).

III. Isien Jumalan isyys.

1. Isistä Isään. Ihmisen isyyttä koskevan käsityksen asteittainen hengellistyminen on tehnyt mahdolliseksi Jumalan isyyden ilmoituksen. Jos patriarkkojen isyys näyttää jäävän vaikutuksettomaksi pakkosiirtolaisuuden aikana, tämä tarjoaa tilaisuuden korostaa Jahven isyyden pysyvyyttä (Jes. 63:16); tästä vastakohdasta huolimatta isyys voidaan siis lukea sekä esi-isien että Jumalan hyväksi. Tämä käy ilmi myös niin sanotusta pappiskertomuksesta: asettaessaan Jumalan kuvaksi luodun Aadamin (1. Moos. 1:27), joka itse siittää jälkeläisiä omaksi kuvakseen (1. Moos. 5:1 ff.), sukupolvien sarjan huipulle se vihjaa, että polveutumislinja johtaa aina Jumalaan asti. Myöhemmin Luukas tekee samoin (Luuk. 3:23–38). Paavalille Jumala on ylin Isä, jolle jokainen *patria* (samasta esi-isästä polveutunut ryhmä) on velkaa olemassaolonsa ja arvonsa (Ef. 3:14 f.). Ihmisistä isinä ja Jumalasta löytyy näin samankaltaisuus, jonka perusteella Jumalaa voidaan kutsua Isäksi; vielä enemmän: vain tämä jumalallinen isyys antaa inhimillisille isyyksille niiden täyden merkityksen pelastussuunnitelmassa.

2. Jumalallisen isyyden transsendenssi. Israel ei kuitenkaan nimennyt Jumalaa Isäkseen analogiapäätelyn perusteella, vaan eletyn kokemuksen pohjalta ja ehkä reaktiona naapurikansojen käsityksiä vastaan. Kaikki muinaiset kansat vetosivat jumalaansa isänään. Seemiläisillä tämä tapa juontui hyvin kauas menneisyyteen, ja isällisyyteen sisältyi jumalan suojelijan ja hallitsijan tehtävä, usein myös luojan tehtävä. Ugaritin teksteissä (XIV vuosisata) El, kanaanalaisen jumalpantheonin ylin jumala, saa nimen ”kuningas-isä Shunem”; tällä ilmaistaan hänen valtaansa jumaliin ja ihmisiin. Hänen nimensä El, joka on myös patriarkkojen Jumalan nimi (1. Moos. 46:3), olisi alun perin tarkoittanut šekkiä ja osoittaisi siten hänen valtaansa siihen nähden, mitä toisinaan kutsutaan ”klaaniksi”.

Tämän ensimmäisen merkityksen mukaisesti ajatus jumalallisesta isyydestä saattoi siirtyä Raamattuun. Oli kuitenkin olemassa toinen merkitys, jonka VT torjuu. Foinikialainen El, jota egyptiläisen Minin tavoin verrattiin härkään, hedelmöitti vaimonsa ja siitti muita jumalia. Elin poika Baal oli erikoistunut hedelmöittämään ihmispareja, eläimiä ja maata jumalattaren kanssa tapahtuvan yhtymisensä rituaalisen jäljittelyn avulla. Jahve taas on ainutlaatuinen: hänellä ei ole seksuaalista toimintaa, puolisoa eikä poikia lihallisessa mielessä. Jos runoilijat toisinaan kutsuvat enkeleitä ”Jumalan pojiksi” (5. Moos. 32:8; Ps. 29:1; Ps. 89:7; Job 1:6 ff.), ruhtinaita ja tuomareita (Ps. 82:1, 6) tällä nimityksellä, he samalla rajaavat itsensä erilleen syyrialais-foinikialaisista lähteistään: näin nämä pelkät

luodut alistetaan Jumalalle, jolle ei lueta minkäänlaista fyysistä isyyttä. Jos Jahve on siittäjä (5. Moos. 32:6), se on ilmeisesti ymmärrettävä moraalisisessä merkityksessä: hän ei ole jumalien isä eikä jumalattaren puoliso, vaan saman-aikaisesti (siis kuvaannollisessa merkityksessä) kansansa isä ja puoliso (Hoos., Jer.). Jos hän on Isä myös luojana (Jes. 64:7; Mal. 2:10; vrt. 1. Moos. 2:7; 1. Moos. 5:1 ff.), se ei tapahdu hirviömaisten teogonioiden välityksellä, kuten babylonialaisissa myyteissä. Lopuksi Jumalalla, joka suvereenisti ”kutsuu viljan” (Hes. 36:29), ei ole mitään yhteistä hedelmöittävän Baalin eikä hänen eroottisten kulttiansa magian kanssa, jota profeetat inhoavat; eikä Jumala halua, että häneen vedotaan isänä samalla tavoin kuin Baaliin vetoavat hänen palvojansa (Jer. 2:27). Kaikki tapahtuu ikään kuin Israelin johtajat olisivat tahtoneet puhdistaa naapuriensa keskuudessa vallinneen käsityksen jumalallisesta isyydestä kaikista sen seksuaalisista vivahteista ja säilyttää siitä vain pätevän puolen: perheenpäämiehiä ja esi-isiä koskevan yhteiskunnallisen sanaston siirtämisen Jumalaa koskevaksi.

3. Jahve, Israelin isä. Aluksi jumalallinen isyys ymmärretään ennen kaikkea kollektiivisesta ja historiallisesta näkökulmasta: Jumala ilmoitti itsensä Israelin isänä Eksoduksen aikaan osoittamalla olevansa sen suojelija ja ravitsija sekä samalla sen herra; perusajatuksena on hyvää tekevä hallintavalta, kaitselmusta, joka edellyttää alistumista ja luottamusta (2. Moos. 4:22; 4. Moos. 11:12; 5. Moos. 14:1; Jes. 1:2 ff.; Jes. 30:1; Jer. 3:14). Hoosea ja Jeremia säilyttävät tämän ajatuksen mutta rikastavat sitä korostamalla Jahven suurta hellyyttä (Hoos. 11:3, 8 f.; Jer. 3:19; Jer. 31:20). Pakkosiirtolaisuudesta lähtien samaa, valintaan perustuvaa Jumalan isyyden teemaa kehitetään edelleen (Jes. 45:10 f.; Jes. 63:16; Jes. 64:7 f.; Tob. 13:4; Mal. 1:6; Mal. 3:17), ja Messias lisää siihen lapseksiottamisen ajatuksen (5. Moos. 32:10). Myös jotkut psalmistat (Ps. 27:10; Ps. 103:13) ja viisaat (Sananl. 3:12; Sir. 23:1–4; Viis. 2:13–18; Viis. 5:5) pitävät jokaista vanhurskasta Jumalan Poikana, toisin sanoen hänen hellän suojelunsa kohteena. Tämä yksilökohtainen sovellus ei olisi aivan uusi, jos voitaisiin olla varmoja siitä, että vanhoissa teoforisissa nimissä, kuten Abieser (Joos. 17:2), sanan ab (isä) loppuosa on ensimmäisen persoonan suffiksi, jolloin nimen voisi kääntää: ”Isäni on apu.”

4. Jahve, kuninkaan isä. Daavidista lähtien jumalallista isyyttä vaaditaan erityisesti kuninkaalle (2. Sam. 7:14 f.; Ps. 2:7; Ps. 89:27 f.; Ps. 110:3 LXX), jonka kautta Jumalan suosio ulottuu koko hänen edustamaansa kansaan. Kaikkia muinaisen Lähi-idän kuninkaita pidettiin jumalansa ottopoikina; ja sanat ”Sinä olet minun poikani” (Ps. 2:7) esiintyvät sellaisinaan babylonialaisissa lapseksiottamisen kaavassa. Muualla kuin Israelissa jumalan vaatimukset ovat useimmiten oikkuja, kuten käy ilmi Mešan steelasta Kemoshin kohdalla (vrt. 2. Kun. 3); Egyptissä taas hän on faaraon isä lihallisessa merkityksessä. Jahve sitä vastoin on Jumala, joka ylittää lihallisen järjestyksen ja asettaa kuninkaiden moraalisen käytöksen vastuuseen (2. Sam. 7:14).

Nämä kuninkaallista lapseutta koskevat tekstit tuovat esiin Jeesuksen ainutlaatuisen lapseuden ilmoituksen, sillä Juudan kuninkaiden kautta hahmottuu jo lopullinen Messias. Siihen annetaan toinen lähestymistapa pakkosiirtolaisuuden jälkeen, kun Viisaus esitetään Jumalan tyttärenä, joka edeltää kaikkia luotuja ja kokoa itseensä toivon, joka Nathanin profetiasta lähtien liittyi Daavidin dynastiseen seuraantoon (Sananl. 8).

IV. Jeesus ilmoittaa Isän.

Kristillisen ajan kynnyksellä Israel on yhä täysin tietoinen siitä, että Jumala on kansansa ja jokaisen uskollisensa Isä. Isä-nimitys on hyvin harvinainen apokalypseissa ja Qumranin teksteissä, jotka ehkä pelkäävät, miten hellenismi sitä käyttää; rabbiinisissa kirjoituksissa se taas on yleinen. Niissä esiintyy jopa sellaisenaan kaava ”Isä meidän, joka olet taivaissa” (Matt. 6:9).

Jeesus Kristus vie täyttymykseen juutalaisen pohdinnan parhaat oivallukset Jumalan isyydestä. Kuten psalmin köyhälle, jolle ”sydämeiltään puhtaiden” ihmisten yhteisö, ainoa todellinen Israel (Ps. 73:1), edustaa ”Jumalan poikien sukukuntaa” (Ps. 73:15), Jeesus ajattelee yhteisöä (hän saa meidät sanomaan ”Isä meidän”, ei ”Isäni”), joka muodostuu ”kaikkein pienistä ja vähäisistä”, joille Isä ilmoittaa salaisuutensa ja joista jokainen on henkilökohtaisesti Jumalan poika (Matt. 6:4, 6, 18). Jeesus tuo kuitenkin uutta ylittämällä sen universalismin, johon eräs myöhäisjuutalaisuuden suuntaus oli jo päätynyt. Vaikka tämä suuntaus liittikin Jumalan isyyden hänen Luojan asemaansa, se ei vielä päätellyt, että Jumala olisi kaikkien ihmisten Isä ja että kaikki ihmiset olisivat veljiä (vrt. Jes. 64:7; Mal. 2:10). Vaikka se käsitti Jumalan laupeuden ulottuvan ”kaikkein lihaan” (Sir. 18:13), se yleensä lisäsi, että vain Jumalan pojat, toisin sanoen Israelin vanhurskaat, kokevat sen täydessä määrin (Viis. 12:19–22; vrt. 2. Makk. 6:13–16). Käytännössä se sovelsi vain heihin deuteronomisen teeman (5. Moos. 8:5) Jahven ojennuksesta, jota isällinen rakkaus innoittaa (Sananl. 3:11 f.; vrt. Hepr. 12:5–13). Jeesuksen mukaan ”kaikkein pienistä” koostuvaan yhteisöön, joka tosiasiaassa rajoittuu vielä niihin katuviin juutalaisiin, jotka tekevät Isän tahdon (Matt. 21:31 ff.), tulee kuulumaan myös pakanoita (Matt. 25:32 ff.), jotka anovat ”valtakunnan pojilta” (Matt. 8:12).

Tälle uudelle Israelille, joka periaatteessa on jo avoin kaikille, Isä antaa runsain määrin kaikkea tarpeellista (Matt. 6:26, 32; Matt. 7:11), ennen kaikkea Pyhän Hengen (vrt. Luuk. 11:13), ja ilmaisee laupeudellisen hellyytensä suunnattoman runsauden (Luuk. 15:11–32). Riittää, että tunnustamme nöyrästi tämän ainutlaatuisen isyyden (Matt. 23:9) ja elämme lapsina, jotka rukoilevat Isäänsä (Matt. 7:7–11), luottavat häneen (Matt. 6:25–34) ja alistuvat hänelle jäljittelemällä hänen yleismaailmallista rakkauttaan (Matt. 5:44 f.), hänen taipumustaan antaa anteeksi (Matt. 18:33; vrt. Matt. 6:14 f.), hänen laupeuttaan (Luuk. 6:36; vrt. Luuk. 10:29) ja jopa hänen täydellisyyttään (Matt. 5:48). Vaikka

Isän jäljittelyn teema ei ole uusi (niinpä Luuk. 6:36 esiintyy myös targumissa), uutta on se, että nyt painotetaan sen soveltamista keskinäiseen anteeksiantoon ja vihollisten rakastamiseen. Jumala ei koskaan ole niin paljon Isämme kuin rakastaessaan ja antaessaan anteeksi, emmekä me koskaan ole niin paljon hänen poikiaan kuin toimiessamme samoin kaikkia veljiämme kohtaan.

V. Jeesuksen Isä.

1. Jumala on ilmoittanut itsensä Jeesuksen kautta ainutlaatuisen Pojan Isänä. Jeesus antaa ymmärtää, että Jumala on hänen Isänsä ainutlaatuisessa merkityksessä, erottamalla toisistaan ilmaukset ”minun Isäni” (esim. Matt. 7:21; 11:27 rinnakk.; Luuk. 2:49; 22:29) ja ”teidän Isänne” (esim. Matt. 5:45; 6:1; 7:11; Luuk. 12:32), esittämällä itsensä toisinaan Poikana (Mark. 13:32), rakastettuna Poikana, toisin sanoen ainoana Poikana (Mark. 12:6 rinnakk.; vrt. Mark. 1:11 rinnakk.; Mark. 9:7 rinnakk.), ja ennen kaikkea ilmaisemalla tietoisuutensa heidän välisestään niin läheisestä ykseydestä, että hän tuntee kaikki Isän salaisuudet ja voi yksin ilmoittaa ne (Matt. 11:25 ff.). Näiden sanojen ”Isä” ja ”Poika” transsendentti merkitys, joka (ainakaan ilmauksessa ”Jumalan Poika”, jota Jeesus sitä paitsi vältti) ei ole itsestään selvä eivätkä hänen keskustelukumppaninsa sitä havainneet (kohdassa Luuk. 4:41 ”Jumalan Poika” merkitsee samaa kuin ”Jumalan pyhä”), vahvistuu myös arvonimestä ”Ihmisen Poika” ja vaatimuksesta saada käyttää luotua todellisuutta suurempaa auktoriteettia. Sitä vahvistaa myös Jeesuksen rukous, jossa hän puhuttelee Isäänsä sanomalla ”Abba” (Mark. 14:36), joka vastaa meidän ”isi”-sanaamme: tällaisesta tuttavallisuudesta ei ole esimerkkiä ennen häntä, ja se ilmaisee vertaansa vailla olevaa läheisyyttä.

2. Isyytensä salaisuudessa Jumala antaa itselleen vertaisen. Ensimmäiset teologit avaavat, mitä synoptikot sanovat ”meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen Isästä” (Room. 15:6; 2. Kor. 1:3; 2. Kor. 11:31; Ef. 1:3; 1. Piet. 1:3). He puhuvat hänestä usein nimityksellä Isä, ja myös häntä he ajattelevat, kun he sanovat yksinkertaisesti *ho Theos* (esim. 2. Kor. 13:13). Paavali käsittelee Isän ja Pojan välisiä suhteita pelastuksen toimijoina. Kun hän kuitenkin puhuu Jumalan ”omasta Pojasta” ja asettaa tämän adoptiopoikien rinnalle (Room. 8:15, 29, 32), ja kun hän lukee rakastetulle Pojalleen itse luomistyön (Kol. 1:13, 15 ff.), tämä edellyttää, että Jumalassa on transsendentin isyyden salaisuus.

Johannes menee vielä pidemmälle. Hän nimittää Jeesusta Ainosyntyiseksi, toisin sanoen ”ainoaksi ja rakastetuksi Pojaksi” (Joh. 1:14, 18; Joh. 3:16, 18; 1. Joh. 4:9). Hän korostaa tätä poikuutta vastaavan isyyden ainutlaatuisuutta (Joh. 20:17), Isän ja Pojan tahdon täydellistä ykseyttä (Joh. 5:30) ja heidän toimintansa ykseyttä (Joh. 5:17–20), joka ilmenee ”ihmeteoissa, jotka toinen antaa toisen tehtäväksi” (Joh. 5:36), heidän keskinäistä sisäistä läsnäoloaan (Joh. 10:38; Joh. 14:10 f.; Joh. 17:21), heidän keskinäistä läheisyyttään tuntemisessa ja rakkaudessa (Joh. 5:20, 23; Joh. 10:15; Joh. 14:31; Joh. 17:24 ff.) sekä heidän keskinäistä kirkastamistaan (Joh. 12:28; Joh. 13:31 f.; Joh. 17:1, 4 f.). Juutalaiset siirtyvät toiminnan tasolta olemisen tasolle ja ymmärtävät Jeesuksen lausumat väitteiksi hänen tasa-arvoisuudestaan Jumalan kanssa (Joh. 5:17 f.; Joh. 10:33; Joh. 19:7). He ovat oikeassa: Jumala on todella Jeesuksen oma Isä; Jeesus oli olemassa jo ennen Abrahamia (Joh. 8:58), jumalallisena Logoksena, jonka oli määrä ilmoittaa Isä (Joh. 1:1, 18).

3. Ihmiseksi tulleen Poika pysyy Isälle alamaisena. Vaikka Jeesuksen arvo Poikana tekee hänestä Jumalan vertaisen, Isä kuitenkin säilyttää isälliset etuoikeutensa, kuten Kristus itse (Matt. 26:39 rinnakk.; Matt. 11:25 f.; Matt. 24:36 rinnakk.) ja UT:n kirjoittajat osoittavat. Alkuperäinen kerygma (esim. Ap. t. 2:24) ja Paavali (esim. 1. Tess. 1:10; 2. Kor. 4:14) lukevat Jeesuksen ylösnousemuksen hänen teokseen. Pelastus lähtee hänestä: juuri hän valitsee ja kutsuu kristityn (esim. Room. 8:3 f.; Gal. 1:15) ja vanhurskauttaa (esim. Room. 3:26; Room. 8:30). Jeesus on vain välttämätön välittäjä: Isä lähettää hänet (Gal. 4:4; Room. 8:3), luovuttaa hänet (Room. 8:32), uskoo hänelle tehtäväksi työn (esim. Joh. 17:4), sanat, jotka hänen on lausuttava (Joh. 12:49), ja ihmiset, jotka hänen on pelastettava (Joh. 6:39 f.). Isä on kaiken lähde ja päämäärä (1. Kor. 8:6); siksi Poika, joka toimii ainoastaan hänestä riippuvaisena (Joh. 5:19; Joh. 14:10; Joh. 15:10), alistuu hänelle aikojen lopussa niin kuin hänelle pänsään (1. Kor. 15:28; 1. Kor. 11:3).

VI. Kristittyjen Isä.

Jos ihmisillä on valta tulla Jumalan lapsiksi (Joh. 1:12), se johtuu siitä, että Jeesus on sitä luonnostaan. Synoptikkojen Kristus antaa tästä ensimmäiset valonpilkahdukset: hän samastaa itsensä omiinsa (esim. Matt. 18:5; Matt. 25:40), kutsuu itseään heidän veljekseen (Matt. 28:8) ja nimittää kerran itsensä ja heidät yhteisesti ”pojiksi” (Matt. 17:26). Mutta täyden valon tuo meille Paavali. Hänen mukaansa Jumala vapauttaa meidät orjuudesta ja ottaa meidät pojikseen (Gal. 4:5 ff.; Room. 8:14–17; Ef. 1:5) kasteuskossa, joka tekee meistä yhden olennon Kristuksessa (Gal. 3:26 ff.) ja Kristuksesta esikoispojan, joka jakaa ”veljiensä” kanssa isällisen perinnön (Room. 8:17, 29; Kol. 1:18). Henki, joka on tämän lapseksi ottamisen sisäinen vaikuttaja, on myös sen todistaja; hän todistaa sen innoittamalla meissä Kristuksen oman rukouksen, johon hän meitä muovaa: Abba (Gal. 4:6; Room. 8:14 ff.; Room. 8:29). Pääsiäisestä lähtien Kirkko ilmaisee Isä meidän -rukousta rukouksellaan tietoisuutensa siitä, että sitä rakastetaan samalla rakkaudella, jolla Jumala ympäröi ainoaa Poikaansa (vrt. 1. Joh. 3:1); tätä Luukas epäilemättä vihjaa antaessaan meidän sanaa vain: ”Isä!” (Luuk. 11:2), kuten Kristus. Rukouksessa ilmenevä lapseutemme näkyy myös veljesrakkaudessa: jos rakastamme Isäämme, emme voi olla rakastamatta myös kaikkia hänen lapsiaan, veljiämme: ”Jokainen, joka rakastaa häntä, joka on synnyttänyt, rakastaa myös hänestä syntynyttä” (1. Joh. 5:1).

Katso myös: → Abraham I 3, II 2 – Jäähyväiset AT – Rakkaus I 1 NT 4 – Auktoriteetti AT I 1,2; NT II 2 – benediction II 2, III 2, IV 2,3 – dieu NT IV – education I – election AT I 1 – esprit-de-dieu – exemple AT I – fecondite – fils-de-dieu – frere AT 2 – generation – homme I 1 d. 2 – jesus-christ I 2 – talo I 1 – Äiti – Laupeus O – Nimi NT IV 2,3 – Leipä – Paimen ja lauma – Isänmaa I – Kansa AT II 1 – priere III 1, V 2 d – providence – Ilmoitus NT I 1 c – sepulture – tendresse – maa AT II 1 – unite III